

ПРОГРАМА
НА
БЪЛГАРСКАТА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

ЗА БЪЛГАРИЯ

- свободни граждани***
- справедлива държава***
- солидарно общество***

**Приета с Решение на 47-ия конгрес на БСП
22 и 23 ноември 2008 г.**

София

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	4
I. НАШАТА ПАРТИЯ ДНЕС – ЕДИНСТВО НА СЪЩНОСТ, ЦЕННОСТИ, ЦЕЛИ И ПОЛИТИКА	5
II. НАШАТА РАВНОСМЕТКА НА ПРЕХОДА	6
III. НОВАТА ГЛОБАЛНА ЕРА	8
<i>Съвременната глобализация</i>	8
<i>Съвременният капитализъм</i>	9
<i>Социалната алтернатива</i>	10
IV. НЕОБХОДИМАТА ПРОМЯНА – ЧОВЕШКО РАЗВИТИЕ	12
<i>Сегашната тенденция</i>	12
<i>Необходимата промяна</i>	13
<i>Нашите ценности</i>	14
<i>Нашите цели</i>	15
<i>Нашата политика</i>	16
<i>Народът · Държавата · Обществото</i>	17
<i>Народът</i>	17
<i>Държавата</i>	18
<i>Обществото</i>	19
<i>Образованието · Здравеопазването · Доходите</i>	21
<i>Образованието</i>	21
<i>Здравеопазването</i>	22
<i>Доходите</i>	24
<i>Науката · Културата · Информацията</i>	25
<i>Науката</i>	25
<i>Културата</i>	26
<i>Информацията</i>	28
<i>Икономиката · Осигуряването · Финансите</i>	29
<i>Икономиката</i>	29
<i>Осигуряването</i>	32

<i>Финансите</i>	34
Земята · Водите · Горите	34
<i>Земята</i>	35
<i>Водите</i>	35
<i>Горите</i>	35
Сигурност · Законност · Сътрудничество	36
<i>Сигурност</i>	36
<i>Законност</i>	37
<i>Международно сътрудничество</i>	38
Членството в Европейския съюз	39
V. БСП – НОСИТЕЛ НА ЛЕВИЯ ПРОЕКТ ЗА БЪЛГАРИЯ	40
<i>Лява партия</i>	40
<i>Програмна партия</i>	41
<i>Демократична партия</i>	41
<i>Масова партия</i>	42
<i>Парламентарна партия</i>	43
<i>Електронно участие</i>	43
VI. НЕОБХОДИМАТА ОСНОВА – НАЦИОНАЛНО СЪГЛАСИЕ	44

ВЪВЕДЕНИЕ

Днес всеки български гражданин е изправен пред множество въпроси – какви шансове имаме за достоен живот, какво постигнахме в резултат на промените през последните две десетилетия като общество и държава, в какъв свят ни предстои да живеем и какви ценности ще изповядваме? Както и защо в ежедневието си се сблъскваме с толкова несигурност, неправди и бариери, защо сме така остро разочаровани от държавата си, защо не ни достига самочувствието на равноправни участници в международния живот?

Причината ние, българските социалисти, да представим сега новата си програма е една – стремежът ни да дадем своите отговори на тези и на множество други въпроси на днешния и на утрешния ден на България. Както и въз основа на тях да обосновем своето виждане и **предложения за онези промени, които са наложителни, за да може всеки български гражданин да се радва на пълноценен живот в собствената си страна, като част от европейското семейство, отворена към света.**

БСП предлага днес своята нова програма като наследник и продължител на над 100-годишната история на създадената през 1891 г. Българска социалдемократическа партия. Ние съхраняваме и отстояваме демократичните традиции от историческото си наследство, подчертаваме историческото значение на революционните борби на поколения български социалдемократи, комунисти и социалисти за свобода и човешки права и оценяваме по достойнство съграденото в страната при социализма през втората половина на миналия век.

Същевременно ние отхвърляме и осъждаме от миналото си всичко, противоречащо на социалистическите идеи, демокрацията и хуманизма.

Най-ценното в дългогодишната история на партията ни е отстояването на интересите на широките народни маси, на принципите на социална справедливост и солидарност, равенство, републиканизъм, патриотизъм и интернационализъм.

Програмата на БСП “Нови времена, нова България, нова БСП” от 1994 г. бе синтез на нашите виждания на онзи етап за извеждане на страната от кризата и модернизация на икономиката пред прага на XXI век, за демократизация на съвременната българска държава и обществена уредба. Тя бе и остава израз на волята на Българската социалистическа партия да работи за обновлението и реализирането на социалистическите идеи на българска земя, като се преобразува в съвременна партия на демократичния социализъм.

Днес България навлиза в качествено нов етап след две десетилетия на преход, разкрил нови хоризонти за развитие, но и породил множество тежки проблеми и предизвикателства. Затова за възхода на страната ни през следващите едно-две десетилетия е жизнено необходима нова стратегическа перспектива за осъществяване на реформите в завършващия етап на прехода и едновременно с това за по-нататъшната модернизация на страната в следпреходния период.

Задължителното единство на стратегия, приоритети и политика е възможно само в рамките на комплексен програмен проект, който ги обединява в общо виждане за бъдещето на България като модерна европейска държава на XXI век. Ето защо споделяме разбирането, че **доверието към стратегическата перспектива, която сме длъжни да начертаяме, в решаваща степен ще зависи от способността ни да обосновем и отстоим именно сега цялостна нова програма на партията от позициите на обновяващия се български социализъм.**

I. НАШАТА ПАРТИЯ ДНЕС – ЕДИНСТВО НА СЪЩНОСТ, ЦЕННОСТИ, ЦЕЛИ И ПОЛИТИКА

Днес БСП следва отново да се докаже като партия на социалистическия идеал – като носител на историческия синтез на възникнали през вековните борби на народите общочовешки ценности за свобода, демокрация, равенство, социална справедливост и солидарност, като социална партия, посветила се на историческото преодоляване на капитализма. Това означава да се борим за социална пазарна икономика и против общество, подчинено на пазара: **“Пазарна икономика – да; пазарно общество – не!”**

БСП е лява народна партия и като такава носим отговорността за надеждата и борбата за справедливост. Тази отговорност означава да осигуряваме надеждна защита на хората на труда, на бедните и изоставените, на работниците и служителите, да работим за формиране на широка средна класа и за напредъка на всички. **БСП е патриотична партия** – наша първостепенна задача е да отстояваме суверенитета и териториалната цялост на българската държава; да се борим за съхраняването и популяризирането на българското културно-историческо наследство и за утвърждаването и развитието на българската идентичност. БСП е чужда на шовинизма и на всички форми на национално високомерие и ксенофобия.

БСП е масова партия, която обединява единомишленици - социалисти от всички социални слоеве, независимо от социално,

образователно и имуществено положение, пол, етнос и вяра. **БСП е парламентарна партия.** Ние развиваме нашата дейност въз основа на Конституцията на Република България и се борим за превръщане на нейните принципи и норми в ежедневие на гражданския, икономическия и социалния живот. Ние реализираме нашата програма чрез парламентарни действия, чрез нашето участие във властта на всички равнища и чрез активно взаимодействие със структурите на гражданското общество.

БСП е част от европейската и световната левица. Съвременната глобализация прави невъзможно решаването на ключови проблеми на хората и обществата само на национално равнище; глобалните предизвикателства изискват глобална солидарност, един нов интернационализъм. **БСП е член на Социалистическия интернационал и на Партията на европейските социалисти** като неотменима предпоставка за успеха на нашата борба за социална справедливост и просперитет.

БСП е партия на демократичния социализъм. Демократичният социализъм за нас си остава виждането за едно свободно, справедливо и солидарно общество, чието осъществяване е наша постоянна задача. **БСП провежда последователна политика за социална демокрация** за развитието на активна социална държава по европейските модели съобразно българските условия като път към осъществяването на основополагащите ценности на демократичния социализъм.

II. НАШАТА РАВНОСМЕТКА НА ПРЕХОДА

Равносметката днес показва, че в периода до 1989 г. в страната беше постигната значителна степен на социална сигурност и изравняване на жизнените шансове на хората.

Едновременно с това Програмата на партията от 1994 г. констатира, че обществата на авторитарния социализъм, като това в България, изведоха своите страни от вековна изостаналост, но не успяха да осъществят по-висша степен на свобода и демокрация. В основата на техния провал стоят принципни слабости на създадената политическа и икономическа система за реализиране на социализма, а също така тяхното вкостеняване, липсата на развитие съобразно новите условия и предизвикателства.

Освен достатъчно убедителна характеристика срещу илюзорни носталгични тежнения, тази недвусмислена оценка сочи и фаталните последици от базисното разминаване между ценности, идеи и политика. Защото именно това разминаване е в корена на провала на обществата на

авторитарния социализъм. Причините за този провал са назовани с безкомпромисна яснота в Програмата на партията от 1994 г.:

- авторитарна политическа система, която не функционираше демократично и водеше до потъпкване на основни свободи и права на гражданите;
- неефективна, бюрократизирана командно-административна икономическа система на тотално централизирано планиране, която потисна и прекомерно одържави частната собственост, дълбоко деформира пазара и доведе до неконкурентоспособност на икономиката;
- сливане на управляващите комунистически партии с държавата, което породило тежки деформации в ролята и в саморазвитието на партиите като обществено-политически и парламентарни формации;
- криза на политическите и държавните елити, която постави управлението на партиите и на държавите в ръцете и на много хора с посредствени политически, интелектуални, професионални и морални качества.

Но преходът в България доведе до дълбоко социално разслоение, което поражда новите социални конфликти. Бедността и безработицата, престъпността, неграмотността и болестите се превръщат в остри проблеми с дълготрайни последствия. Мизерните равнища на доходите днес – заплати и пенсии - са тежката социална цена, която хората на труда от града и селото, мнозинството специалисти и служители платиха и продължават да плащат за паричната и финансовата стабилизация след 1997 г.

Силно идеологизираният преход към плуралистично общество намери израз в унищожителна конфронтация и политически кризи; обществото хвърли цялата си енергия в преобразуването на политическата надстройка и загърби проблемите на икономиката. Националната кръгла маса не извърши достатъчно за постигане на консенсус по основните насоки и приоритети на икономическата реформа.

Равносметката на прехода, която партията направи още в началото на това десетилетие, се изрази в констатацията, че резултатът е капитализъм в неговите най-уродливи форми. Това доведе до упадък – социален, икономически и духовен. Тази равносметка отразява реалностите в живота на милиони български граждани, макар и да не отчита постигнатото в демократизацията на обществото и държавата.

Главната причина за такова развитие стана натрапеният от СДС от самото начало на промените шоково-монетарен модел вместо реформите да бъдат осъществени по социално-пазарния модел, отстояван от БСП.

Необходима предпоставка за шоковия модел стана крайната политическа конфронтация като удобно прикритие за овладяване на икономическата власт и държавните институции.

Още тогава, в началото на десетилетието, ние ясно назовахме и отговорността на партията – БСП носи огромна отговорност за това, че не успя да отстои и да реализира социалния модел на прехода, независимо че два пъти спечели абсолютно парламентарно мнозинство. На БСП не достигнаха политическа воля и последователност да реализира социалната алтернатива за налагащите се икономически реформи, независимо от политическата цена.

БСП не прояви достатъчно твърдост в отстояването на конституционните норми в практическата им реализация от държавата, обществото и гражданите. Основната причина за тази пасивност и отсъствие на решителност стана липсата на вътрешно единство в самата партия, фактическият разнобой по възловите въпроси на налагащите се промени.

Същевременно главният политически извод с най-съществено значение за бъдещето, който партията изведе, е, че **голямото завоевание в началото на прехода бе приемането на новата Конституция на Република България** като основа за по-нататъшното развитие на страната като демократична, правова и социална държава.

III. НОВАТА ГЛОБАЛНА ЕРА

Съвременната глобализация

Днес светът преживява най-дълбокия исторически преврат след индустриалната революция – политически и икономически, социален и културен. Информационната революция, дигитализираните медии и другите постижения на технологията революционизираха пространството и времето; за пръв път в историята доведоха до световно разделение на труда, в което пряко са въвлечени огромни части на човечеството.

Съвременната глобализация днес предлага безпрецедентен исторически шанс за преодоляване на глада, бедността и епидемиите. Никога светът не е разполагал с толкова информация и знание. Техническият прогрес достигна огромни темпове и обхват; става възможно тежкият физически труд да остане в миналото; вече сме в състояние да се справим с болести, които се смятаха за неизлечими.

Двадесет и първият век ще бъде или век на устойчивото развитие, на социалния, екологичния и културния прогрес, който открива за всички хора повече благосъстояние, справедливост и демокрация, или век на ожесточени битки за влияние и преразпределение на блага, на необуздало насилие. Там, където падат границите, растат шансовете за мирно съжителство между народите и културите, но настъпва и разпад на цели държави, бележат ръст тероризмът, религиозният и политическият фундаментализъм.

В този век ще се решат и въпросите за структурите и организацията на световното управление. То или ще хармонизира и балансира интересите на държавите и обществата на принципа на силата на правото, или ще усилва диференциациите въз основа на принципа на “правото” на силните.

Съвременният капитализъм

Още преди повече от столетие и половина в Комунистическия манифест Маркс и Енгелс разкриха помитащата всякакви прегради мощ на глоболизиращата се капиталистическа система, посочвайки, че чрез експлоатацията на световния пазар буржоазията превърна производството и потреблението на всички страни в космополитически. На мястото на старото местно и национално самозадоволяване и затвореност се появява всеотранна размяна и всеотранна зависимост на нациите една от друга.

Глоболизирането на света днес протича във формата на съвременния неолиберален тип свръхкапитализъм. Финансовият капитал печели безпрецедентна власт за сметка на производствения капитал; в рамките на самия финансов капитал доминираща роля започна да играе спекулативният капитал – процес, който води до многократното фиктивно нарастване на капитализацията на фондовите борси, до образуването на гигантски „балони” с огромен разрушителен потенциал.

Съвременният тип глобален капитализъм се отличава с дефицит на демокрация и справедливост, води до рязко нарастване на поляризацията в света и в отделните страни. Поради това той спъва постигането на свободен и солидарен свят, изостря стари несправедливости и създава нови.

В тези условия националните държави са изправени пред перспективата да се превърнат в обикновени територии, които се конкурират за инвестициите на глобалния капитал. Безпрепятствената мобилност на капитала изземва лостовете на отделните държави за коригиране на социалните несправедливости.

Концептуалната основа на сегашния модел са постулатите на **т.нар. Вашингтонски консенсус** от началото на 80-те години на миналия век за

шоковия тип реформи в отделни страни и райони на света, както и в глобален мащаб, като генерална стратегия за налагане на неолибералния тип икономическа и социална алтернатива.

Този модел наложи своя определящ отпечатък и върху реформите в бившите социалистически страни. Наложената в тях от международните финансови институции строго ограничителна неолиберална политика за финансова стабилизация доведе до рязко изостряне на социалните неравенства, силно ограничаване на правата за достъпно образование и здравеопазване, както и до разрастване на сивата икономика. Възникнаха условия за опасно развитие на паралелна власт, основана на организираната престъпност и корупцията.

На сегашния етап неолибералният тип глобализация доведе банково-кредитните системи на водещите световни финансови центрове до ръба на всеобщ банкрут, което наложи спешна и пряка държавна намеса за гарантиране на стабилността на водещите частни банково-кредитни корпорации. На практика политиката, основана на Вашингтонския консенсус, бе призната за изчерпала се, за неспособна да осигури стабилността и устойчивия растеж на глобалната икономика.

Социалната алтернатива

В отговор на недъзите на съвременния тип глобализация ние се обявяваме за политика, носител на социалната алтернатива на неолибералния модел. Алтернативните решения, предлагани от такава политика в съвременните условия, трябва да водят към ново преориентиране на икономиката към приоритетите на човешкото развитие, на демократичното общество, в съответствие с ясно формулирани социални и екологични императиви.

Чрез участието си в международната политика, световната левица трябва неотклонно да се бори срещу превръщането в стока на всичко онова, което не бива да е стока – права, сигурност, образование, здраве, култура, природна среда.

В условията на днешния тип глобализация отстояването и реализирането на левите ценности изискват глобална и регионална солидарност и регулация на обществените процеси. Лостовете, чрез които класическата социалдемократия постигаше своите цели на национално ниво трябва наново да бъдат конструирани на глобално равнище.

Вече е очевидно, че са наложителни коренни промени във функционирането на Международния валутен фонд и системата на Световната банка, които да се върнат към първоначално заложените си

функции за поддържане на балансиран растеж при нарастваща заетост въз основа на критерии, надхвърлящи рентабилността на капитала. Отново следва да се постави на дневен ред и въпросът за осигуряването на допълнителен финансов ресурс за политиките на развитие, като например въвеждането на глобални данъци, в т.ч. и по идеята за т.нар. данък "Тобин".

Световната левица трябва да формулира средствата, чрез които да се възстанови балансът между производствения и финансовия капитал, за да бъде спрян относителният спад на растежа на първия и да се ограничи спекулативният характер на втория. Наред с това левията категорично трябва да се ангажира с борба за ограничаване на търговията с оръжие и с международния контрол върху нея. Необходима е също международна институция, която ефективно да налага решенията за забрана и/или строг контрол върху оръжията за масово поразяване.

Европейската и световната левица трябва да се посветят още по-категорично и на опазването на околната среда, на трайното преформулиране на отношенията между човека и природата. Нужни са нови международни норми за регулация на тези отношения, изградени върху споделеното разбиране за необходимостта от общи усилия и решения за екологичните предизвикателства на съвременния свят. Същевременно подчертаваме, че такива норми следва да осигуряват **на страни като България нужния баланс между националния приоритет за ускорено развитие и глобалната цел за екологична сигурност на световно равнище.**

Особено значение за алтернативното по-нататъшно разгръщане на съвременната глобализация има последователното развитие на Европейския съюз като носител на социално-ориентирани решения на глобалните предизвикателства. На сегашния етап основа на борбата за такава насока на развитие на ЕС представлява стратегическият проект на европейските социалисти за „**Нова социална Европа**”.

Следва да се борим за утвърждаването на достойния труд като глобална цел на ЕС, за система от гаранции за високо качество на заетост и условия на труд, за защита срещу рисковата заетост, включително и предлаганата от агенциите за временна заетост. Нужен е също и пълноценен европейски тристранен социален диалог по въпросите на работната заплата, качеството на работата, продължаващото обучение, както и при реструктурирането на предприятията.

Ние сме също за приемане на обща законодателна рамка за защитени публични услуги, включително на здравни и социални услуги, за правото на продължаващо обучение за всеки, осигурено чрез по-големи средства от

ЕС. Трябват и стратегии за публични инвестиции в приоритетни сфери, като закрилата на детето и научно-развойната дейност.

Социалната ориентация на политиките на ЕС е необходимо освен това да отчита в много по-голяма степен **особената острота на социалния проблем в новоприетите страни**. Затова приоритетно внимание изисква задачата за въвеждане на далеч по-действени и ефективни структурни и кохезионни политики и механизми.

IV. НЕОБХОДИМАТА ПРОМЯНА – ЧОВЕШКО РАЗВИТИЕ

Сегашната тенденция

Определящата тенденция за развитието на страната през следващите едно-две десетилетия засега произтича от модела на промените, наложил се досега през изминалите години. Най-общо това е моделът на шоковата промяна, основан на неолибералната теория за водещата роля на свободния пазар и повсеместната приватизация при минимална роля на държавата.

Сегашната неолиберална политика и у нас има за свой първоизточник Вашингтонския консенсус, чиито основополагащи начала са **парите, пазарът и приватизацията**. Наложената догма „държавата е лош стопанин“ и криворазбраният либерализъм, вместо градивна пазарна конкуренция, породиха паразитен, консумативен тип капитализъм. При него стремежът към бърза и лесна печалба, укриването на данъци, безгрижието за правата на трудовите хора взеха връх над социалните отговорности и на работодателите, и на държавата.

През втората половина на текущото десетилетие, с участието на БСП в управлението на страната, политиката, произтичаща от този модел претърпя определени промени в противоположни направления – както към засилване на либералното начало, така същевременно и към активизиране на социалните политики. Несъмнено членството в ЕС от началото на 2007 г. слага съществен отпечатък върху формиращата се перспектива и политиките за по-нататъшното развитие на страната.

На сегашния етап фискалната политика на нарастващи бюджетни „излишъци“ при твърд таван на разходите спрямо произведения продукт, минималните и „плоски“ преки данъци в съчетание с високо косвено облагане създават силни стимули за динамичен растеж, привлекателни инвестиционни условия и насърчават привличането на преки чуждестранни инвестиции. Осигуряването на такъв приток през следващите няколко години е необходимо и важно за поддържане на валутните, финансовите и

паричните баланси на страната и на стабилността на макроикономическата рамка.

Същевременно обаче тази политика е лимитирана от ограничители, които препятстват ускорения ръст на реалните доходи и осигурителни плащания; по-пълното финансиране на основни социални сфери и на общодостъпни публични услуги; тя остава носител на предпоставки за нарастваща социална поляризация. Това не позволява достатъчно чувствителни подобрения в качеството на живота на голямото мнозинство от народа в сравнение с очакванията на хората и европейските стандарти, ограничава пълноценното развитие на най-ценния ресурс на нацията – човешкия.

Необходимата промяна

Ние не приемаме простото продължаване на досегашната насока на развитие на страната. Произтичащата от нея перспектива не отговаря в необходимата степен на интересите на голямото мнозинство български граждани, не обслужва достатъчно добре общото благо.

Промяната, която предлагаме е: смяна на неолибералния модел със социалната алтернатива – човешко развитие за достоен живот на всеки и на всички. За отделния човек такава развитие означава:

- всеобщо и качествено **образование** през целия живот;
- достъпно за всеки качествено **здравеопазване** и добър здравен статус на населението;
- равнища на **доходи**, осигуряващи достоен стандарт на живот.

Необходимо условие за успешно реализиране на стратегията за човешко развитие е разработването и приемането на дългосрочна прогноза и **стратегическа програма за развитие на страната**, обединяваща съгласувани дългосрочни насоки за развитие по отделни области и дейности. Изпълнението на това условие изисква да бъде привлечен и стимулиран **целия научен потенциал на страната.**

Убедени сме, че промяната към човешко развитие отговаря на жизнените интереси на нашия народ, на основополагащото изискване за справедливост в обществото, както и на приоритетите за ускорено развитие и модернизация на държавата. Подчертаваме, че подобна промяна е мислима и възможна **само по пътя на дълбоки промени във всички системи на обществото и държавата въз основа на ясно назовани ценности, основни идеи и политика, които са в органична взаимна връзка.**

Нашите ценности

В съвременния свят свободата, справедливостта и солидарността се приемат като общовалидни ценности, които всеки би подкрепил. Но опитът показва, че съществуват дълбоки различия в разбиранията на различните политически течения както за съдържанието, така и за реализацията им в живота. Затова за нас първата стъпка към обосновката на алтернативата ни е ясно да заявим същностните характеристики на ценностната ни система.

За нас равната свобода е същината на справедливостта. Свободата, справедливостта и солидарността са основните ценности на демократичния социализъм. Те остават нашия критерий за оценка на политическата действителност, мащаб за по-добро устройство на обществото, ориентация за нашите действия.

- **Свобода.** Свободата означава възможността сам да определяш живота си. Съвременното разбиране за свободата надхвърля индивидуалната свобода на избора; свободата не е естествена даденост. Принципът е “равна свобода за всички”, а не само за икономически и социално силните. За реализацията на свободата освен формални са необходими и материални предпоставки; необходима е и повече лична отговорност, съчетана с отговорността за другите.

- **Справедливост.** Справедливостта е израз на еднаквото достойнство на всеки човек. Тя намира израз в признанието по достойнство на приноса на отделния човек за напредъка на обществото. Същевременно всеки човек трябва да има достъп до постиженията на обществото в цялост.

- **Солидарност.** Солидарността означава взаимна обвързаност, съпринадлежност и помощ. Това е готовността на хората да се застъпват едни за други и да си помагат взаимно. Тя обхваща, освен солидарността в рамките на отделна общност или социална група, също така и солидарността в името на общото благо. Тази ценност ражда сила за промяна. Такъв е и историческият опит на работническото движение.

- **Равенството** съвсем не се изчерпва с равенство пред закона. За нас то е основополагаща ценност, означаваща равенство на шансовете и възможностите за достоен живот чрез преодоляване на социалната поляризация; ограничаване на експлоатацията и на всякакъв вид дискриминация; чрез гарантирана равнопоставеност на половете. Равенството означава също социално слабите и онеправданите да имат право на социална закрила.

Наред с традиционните ценности на левицата ние споделяме и работим за осъществяването на общочовешки ценности:

- **Мирът** е много повече от просто отсъствие на война. Мирът е условие и гарант за достоен живот, градивно управление и устойчивост на социалния ни проект за по-добър и по-справедлив живот.

- **Трудът** е както основно право, така и главният фактор за обществената реализация на личността. За нас трудът е базисна ценност, на която се гради благосъстоянието както на всеки един човек, така и на цялото общество.

- **Хуманизмът** - като наш стремеж за ренесанс на ролята и ценността на отделната човешка личност, като утвърждаване на общочовешките ценности и хуманизиране на процесите в новата глобална информационна ера, които да бъдат подчинени на интересите на човека, а не обратното. Оставаме верни на разбирането си, че хуманизацията на глобализиращото се общество представлява един от най-ценните ориентири на съвременния демократичен социализъм.

- **Хармонията между човека и природата** – днес екологичното равновесие се превръща в ценност с особена значимост за човечеството. Съхраняването и поддържането на устойчиви екосистеми е преди всичко въпрос на осъзната ценност като основа за дългосрочни решения.

Като национално отговорна партия ние оставаме дълбоко свързани с ценностите на **родолюбието** – с българските народни традиции и добродетели като патриотизма, трудолюбието, ученолюбието, откритостта към света, почтеността, привързаността към семейството, приятелството, гостоприемството, милосърдието, взаимопомощта – така както ги определихме в нашата Програма от 1994 г.

Нашите цели

За нас верният отговор на въпроса как да постигнем желаната промяна към развитие в интерес на човека е **левият проект за развитие на България на сегашния етап**. Ето защо **нашата непосредствена цел сега е осъществяването на този проект** - формирането на **социална държава** по европейските модели и новите значими трансформации в тях, като се отчита българската специфика. Това е социална държава на активните, инициативните, предприемчивите и образованите – позитивна

социална държава, която може **да създаде условия за намаляване на бедността и неравенството, за подкрепа на най-засегнатите социални слоеве**, за едно по-справедливо и по-солидарно общество.

Но не само това - активната социална държава следва **да преодолява социалната поляризация, да изкоренява мизерията и изолацията**, да осигурява равни шансове на всички граждани, особено на децата и младите, равнопоставеност на жените и мъжете, да отхвърля всякакъв род дискриминация и да разгръща потенциала на нацията и на всяка отделна човешка личност. Само такава държава е в състояние да привлече целия потенциал на човешки и материални ресурси за ускореното развитие и успешната модернизацията на България в условията на стабилност и сигурност.

Едновременно с това наша неотменна цел е стремежът към демократичен социализъм. Ние се стремим към свободно, справедливо и солидарно общество, към общество с по-високо качество на живот за всички български граждани, чието осъществяване за нас е постоянна задача. Демократичният социализъм изисква определено устройство на обществото, икономиката и държавата, при които са гарантирани основните граждански, политически, социални и икономически права за всички.

Демократичният социализъм е обществена практика, която натрупва елементите на социалната демокрация. Демократичният социализъм е и съвкупност от **ценности** на едно справедливо и солидарно общество; и политическа **практика**, насочена към създаването на такова общество; и самото **общество**, формирано на базата на тези ценности и в резултат на тази практика. Това е общество, в което всички хора могат да живеят без експлоатация, потисничество и насилие, в лична и социална сигурност.

Нашата политика

За достоен живот на човека в България днес и утре, за постигането на целите, които осигуряват такъв живот, ние заявяваме намерението си да изработваме и реализираме **цялостна стратегия за човешко развитие**. Ние основаваме тази стратегия на следните **основополагащи идеи**, произтичащи от нашите ценности:

- **Свободните граждани**, които трябва да могат реално да упражняват пълния обхват на своите конституционни права и свободи – както личните и гражданските, така и политическите, социалните и икономическите, като гаранция за лична и политическа свобода.

- **Справедливата държава**, която провежда политика на целенасочено регулиране за преодоляване на социалните полюси,

еднакво прилагане на законите; която създава правни, икономически и културни предпоставки за достойно човешко съществуване на всеки, предоставя равни шансове за реализация на всяка човешка личност, особено на децата и на младите поколения, работи за увеличаване на благосъстоянието на цялото общество.

- **Солидарното общество**, което отговаря на разбирането, че гражданското общество остава недовършено и половинчато, ако не е солидарно, ако не е общество на самостоятелни и отговорни граждани, които търсят защитата на своя интерес в рамките на общия и виждат в кооперативния принцип жизнено необходим компонент за достоен живот в модерното общество.

Стремежът към равноправно и солидарно общество същевременно не може да означава нито ограничаване на неприкосновеността на личното пространство на гражданина, нито подмяната на принципа на равенството с произвола на приравняването. Затова сме за истински солидарно общество, което е снабдено с необходимите защиты и прегради, което е способно не само да възнагражда, но и да санкционира и отхвърля злоупотребата с предимствата, които предлага.

В съвременните български условия ние разглеждаме **Конституцията като основата**, на която може и следва да изградим своята политика за реализацията на тези идеи през следващите петнадесет – двадесет години.

Основният закон на страната ни още в своя преамбюл издига във **върховен принцип правата на личността, нейното ДОСТОЙНСТВО И СИГУРНОСТ!** От основополагащо значение са нормите на **Член първи** от него, който постановява, че **цялата държавна власт произтича от народа**, както и че **никой не може да си присвоява народния суверенитет!**

Народът · Държавата · Обществото

Народът

Днешната дълбока социална диференциация, разочарованието, обезверяването и противопоставянето в съвременното общество спъват способността на народа реално да стане носител на властта, възможностите за развитие на демократична политическа култура, създават особено благоприятна почва за манипулации и популизъм.

Нашата цялостна стратегия и политика се подчиняват на императивната цел да се преодолее отчуждението между народ и власт, за да се осъществи у нас и сега великата идея за народния суверенитет!

Следва да градим волята за народовластие въз основа на **съзнанието за българското гражданство** като принадлежност към българския народ, като синтез на граждански и народностни добродетели.

Върховното предизвикателство пред нас като народ днес е реалността, че България се намира в състояние на **трайна демографска криза с потенциал да прерасне в катастрофа**. Множеството фактори, обусловили и отрицателния ръст на населението от 80-те години на миналия век насам, и масовата емиграция след 1989 г., изисква не просто нова демографска политика на държавно ниво, а всеобхватна програма на всички държавни и неправителствени структури и общности на национално и местно равнище.

Като цяло решаващото условие да пречупим демографския срыв е и ще бъде способността ни да развиваме **България като желано място за живот** на днешните и бъдещите поколения. Именно това условие императивно налага необходимостта от нова стратегическа алтернатива за страната, подчинена на приоритетите на човешкото развитие, на интересите на гражданина и обществото.

Държавата

Българският народ от времето на националното си Възраждане има един **върховен национален идеал – чистата и свята Република!** Днес ние, българските социалисти, категорично отстояваме държавното устройство на България като **република с парламентарно управление, рамката за изграждане на демократична, правова и социална държава**.

Длъжни сме обаче ясно да осъзнаем, че все още сме далеч от това нашата държава да е пълноценно демократична, в истинския смисъл правова, наистина социална. За да се изпълни с реално съдържание тази същност на конституционния модел, от решаващо значение е дали има парламент, правителство и съд, органи на местното самоуправление, които разполагат с компетентността и авторитета да защитават интересите на гражданите, да модернизират страната като европейска държава на XXI век.

На сегашния етап отдаваме приоритет на необходимостта да се осигури **добро управление за гражданите**. Социалната държава, която си поставяме като цел да градим, трябва да бъде в състояние да предотвратява формирането на монополно високи цени на основни продукти и услуги, като хранителните стоки, горивата, комуникационните услуги и др.; да поддържа и развива преки връзки между образованието, иновациите и бизнеса; да защитава стратегическите интереси на обществото в сектори като енергетиката, селското стопанство, опазването

на околната среда, високите технологии и външноикономическите отношения.

Като приоритетна насока на процесите на модернизация ще развиваме местното самоуправление, като едновременно с това утвърждаваме **унитарния характер на държавата**. Ще провеждаме цялостна стратегия на балансирано развитие на всички райони на страната, на преодоляване на дълбоките регионални различия. Един от определящите приоритети на тази стратегия следва да бъде разработката на политика за устойчиво развитие на **българското село** в новите условия.

Обществото

Съвременното българско общество е подложено преди всичко на поляризиращото влияние на пазарната икономика по отношение на доходи и равнища на живот. Наред с формирането на **зараждаща се средна класа**, все по-явно се очертава **трайното обособяване на социален слой бедни хора**, живеещи на ръба на оцеляването, обхващащ поне една пета от населението. На противоположния полюс се откроява **прослойка с равнище на богатство** и живот, напълно откъснати от средните за страната стойности.

Сега **основният дефицит** в съвременното българско общество е този за **справедливостта**. Трансформацията на собствеността в годините на преход, вместо да се извърши въз основа на принципите на отговорно управление и производително оползотворяване на фондовете, при формата на ликвидация или „източване” в неявни и често „офшорни” държатели. В резултат е почти ликвидирана основата за солидарни усилия и действия, обединяващи различните социални слоеве и групи около общонационални каузи; вместо това на практика властва нагласата за поединичен напредък, твърде често за сметка на другите, на обществото.

В основата на **бедността** в нашето общество стои разрушителното въздействие на нерегулираните пазарни сили и недостатъчната ефективност на държавното въздействие. В тези условия се обезсмисля основополагащата ценност за равенството, принципът за равните възможности на всеки гражданин да намери работа, да създаде дом и семейство, да има достоен живот.

Ето защо за нас на първо място стои задачата да осигурим условия за развитие на обществото въз основа на **ценностите и принципите на хуманността и солидарността**. Това означава да формираме общество, в което не парите, а политиката определят шансовете за достоен живот, последователно да ограничаваме и изолираме пазарния натиск в политиката и държавното управление.

Възприемаме също като своя приоритетна задача да работим за преодоляване на закостенелите стереотипи за **ролята на жената в съвременното общество**. Затова поемаме каузата да бъдат премахнати бариерите срещу професионалното израстване на жените, да се осигурява равноправното им включване в кариерата и политиката, в деловия живот; кауза, която споделяме със съвременните леви партии.

Грижата и развитието на децата е задължение не само на техните родители, но и на обществото като цяло. Затова ще насърчаваме отговорното родителство и ще настояваме за по-висок обществен контрол и силна нетърпимост към всички форми на погазване на правата на децата. Ще работим за това всяко семейство да има толкова на брой деца, колкото би искало, без да се налага майките и бащите да жертват за това своята кариера.

Изграждането на достъпна мрежа от качествени услуги за деца и възрастни хора ще върне жените към активно включване в обществения живот и трудовата реализация. Съчетанието на професионалния и семейния живот сега представлява непосилна задача за майките и бащите. Отговорността да преодолеем тази бариера е не само на обществото, но и на фирмите чрез мерки, които да адаптират режима на работното място към потребностите на работниците и специалистите със семейните задължения.

В отговор на демографските проблеми пред страната и на целта за догонващо икономическо развитие и постигане на икономика на знанието, е необходима дългосрочна национална **младежка политика**. В нейната основа следва да стои разбирането, че младите хора са богатството на страната, в което е жизнено необходимо да се инвестира.

На това разбиране трябва да се подчинят промените в образователната система; специалната подкрепа за младите семейства и грижата за децата; приобщаването на младите хора в управлението на всички нива; приоритетното им включване в икономическия и обществения живот. Ние ще работим за достойна професионална реализация на младите хора в България. Ще създаваме условия напусналите страната млади хора да се завръщат.

Историческо постижение на нашето общество е **етническата толерантност**, формираното се в условията на тежки изпитания съжителство и съпричастност между българските граждани от различните етнически общности. Нашето намерение е в съвременните условия да утвърждаваме и развиваме този **модел като основа за пълноценна и равнопавна социална интеграция на етническите общности**.

Политиката ни към хората от различните етнически, както и религиозни общности се гради на разбирането за **гарантирани човешки права на всеки, за равното право на човешко развитие** като основи за **трайна етническа и религиозна толерантност и разбирателство** в обществото. Въз основа на това разбиране ще работим за необходимите условия българските граждани с различна етническа и религиозна принадлежност да могат да поддържат и развиват традиционната си култура и изповедание, своята идентичност, като същевременно пълноценно се интегрират в общонационалната култура и език.

БСП утвърждава правото на всеки човек на **свобода на съвестта и вярата**, както и равенството пред закона, без оглед на неговата религиозна принадлежност и убеждения. Ние, социалистите, ценим голямата роля на **Българската православна църква** в съхраняването на българската духовност и национална идентичност. БСП подкрепя инициативите за равнопоставен **диалог между културите и религиите** като елемент от новото глобално разбиране за международното и междудържавното сътрудничество.

Образованието · Здравеопазването · Доходите

Образованието

Качеството на човешкия капитал, шансовете за реализация в един свят на знанието, технологиите, ценностите зависят изключително от модернизиранието на българското образование. Това е от съдбоносно значение за бъдещето на нацията. Това е нашият върховен приоритет – подготовката на младото поколение, на всеки български гражданин да бъде конкурентоспособен в променящия се свят, в обединена Европа.

Инвестициите в образованието на всяко дете от най-ранна възраст са предпоставка и условие за неговото личностно индивидуално развитие, а от друга страна, **създават условия за равен достъп до качествено образование** за всички деца. Затова БСП отстоява задължителното училищно образование до 16-годишна възраст и първа степен на гимназиално образование, но не по-късно от навършване на 18 години.

Правото на образование, професионално обучение и продължаване на образованието през целия живот са наши основни принципи. Те формират шансовете за бъдещето на всеки гражданин. Те са необходим елемент за социално справедливо и икономически успешно общество.

Българският образователен модел изисква добро ниво на владеене на български език, развитие на езикови умения, солидна математическа

подготовка, нужните познания от областите на хуманитарните и на обществените науки, както и ориентири в осмисляне на цивилизационните процеси, използване на новите информационни и комуникационни технологии в училище. Държавата трябва да създаде необходимите законови условия за насърчаване на бизнеса и работодателите да инвестират в образованието, в повишаване на квалификацията на персонала.

Важно за повече равнопоставеност на шансовете в образованието е целодневното училище. То създава възможности за по-добро участие на родителите в професионалната им дейност и обществения живот. Общобразователните училища са ориентирани към идеала за лична отговорност и самоорганизиране, за саморазвитие. Самото училище се разбира като място, където хората се образуват, придобиват компетенции, овладяват житейски проблеми и взаимно се подкрепят.

Съвременната икономика на знанието поставя изисквания за **нарастващ брой добре обучени висшисти**. Успешно завършеното висше образование подобрява шансовете за индивидуална свобода и условията за благополучие в обществото. Университетите трябва да получат нова перспектива за превръщането си в центрове на знанието и на изследователската дейност и наука.

България трябва да има своята цялостна стратегия за повишаване на конкурентоспособността на работната сила с план за действие, конкретни цели, срокове и отговорни институции. Ще осигурим изпреварващи прогнози за очакваните промени в нуждите за квалификация на работната сила в зависимост от реструктурирането на икономиката и публичните услуги като решаващо условие за постигане на пълна заетост и висока производителност на труда.

Здравеопазването

В последните години в системата на здравеопазването настъпиха съществени промени. Изменен бе принципът на финансиране на медицинските дейности, въведоха се нови форми и механизми за финансов контрол на дейностите за предоставяне на здравни услуги. Вече са в сила закони, които дават възможност за осъвременяване във формите на собственост на здравните заведения. Извършени са практически всички процедури по хармонизиране на българското законодателство с правото на Европейския съюз.

Но основен проблем на здравеопазването, както у нас, така и в световен мащаб, е разминаването между ограничени ресурси и ускорено нарастващи разходи, което се дължи на демографските промени, на нова,

по-скъпа медицинска апаратура и методи на лечение. При това у нас в периода 1998 - 2001 г. практически бе разрушена системата на здравеопазване. В нея се утвърди монополът с всички негативни последици – силно ограничен достъп на хората до здравни услуги, особено от по-отдалечените райони; принижена профилактика и наблюдение върху здравния статус на населението; завишени цени на лекарствата.

За нас днес отправно начало в реформата на здравеопазването е да гарантираме **сигурен достъп на всеки български гражданин до качествена здравна помощ**. Ще подчиним практическата си политика на тази категорична конституционна норма. В изпълнение на тази политика ще насочим своите усилия за:

- бюджетирание, осигуряващо ново качество и достъпност на здравните услуги, в т.ч. и чрез национална здравна карта, осигуряваща съвременна и качествена помощ, независимо от местоживееене и социален статус;

- осигуряване на достъп, качество и ефективност на спешната и извънболнична медицинска помощ чрез реструктуриране на индивидуалните в групови практики на общопрактикуващите медицински специалисти;

- ефективни профилактични, лечебни и рехабилитационни дейности с акцент върху социално-значимите заболявания и с особена грижа за здравето на бременните, новородените, децата и възрастните хора;

- внедряване на подхода „здраве във всички политики” със засилваща се роля на отделните министерства за опазване здравето на нацията, подобряване условията на труд и ограничаване отрицателните въздействия на околната среда;

- осигуряване на нужните средства за адекватно заплащане за реално извършената медицинска дейност във всички сектори на здравеопазването, за финансирането на болниците по реално доказани разходи;

- неотложно въвеждане на интегрирана информационна система за електронен обмен на данни в системата на здравеопазването, в т.ч. с цел по-добрата координация между секторите в системата;

- развитие на човешките ресурси и повишаване на техния социален и икономически статус чрез високо качество на медицинското образование, на следдипломната квалификация, както и чрез издигане на равнищата на медицинската наука и на изследванията.

Неделима част от националната ни стратегия за здрава и жизнена нация е целенасочената политика за включването на първо място на младите хора в **системни занимания със спорт**. За нас създаването на

достъпни условия за активните занимания със спорт са ключови фактори за ограничаване на младежката престъпност и на броя на зависимите от наркотици и алкохол. Специално внимание е нужно да отделим и за създаването на условия за спортни занимания на хората с увреждания.

Доходите

Основното отношение между труд и капитал се характеризира със силно занижен дял на работната заплата в стойността на крайната продукция, далеч под средния за европейските страни. Същевременно е необходимо да се отчете, че производителността на труда в страната също изостава в сравнение със средноевропейската. Работната заплата сега възлиза на около една пета от средноевропейската, а производителността на труда – приблизително на над една трета от средното равнище за Европа.

Тези диспропорции означават, че хората на работна заплата в България трябва да се справят с ценови равнища, които са приблизително 50% от средноевропейските, при доходи от труд, възлизащи на не повече от 20% от средните за ЕС. Тези данни ясно говорят, че трудът у нас е силно подценен. Това е видно и от дела, който се пада на разходите за труд в БВП - у нас той е едва 30%, докато средното европейско ниво е приблизително 45%.

Това изоставане следва да се преодолява чрез ускорено покачване на реалното заплащане на труда и едновременно с това – чрез инвестирането на капитали в квалификацията на заетите и във високотехнологични производствени фондове и методи. Изоставането на работните заплати видимо трудно ще бъде преодоляно в следващите 10-15 години. Това обаче не сваля отговорността да бъдат търсени нови, по-ефективни начини за изпреварващо нарастване на доходите на трудещите се и сближаване на жизненото им равнище с това в останалите страни-членки на ЕС.

Необходимо е законово да се установи социалната функция на минималната работна заплата, като се прекрати административния начин за нейното определяне. В съответствие с международните норми размерът на минималната заплата трябва да зависи от обективни критерии, като издръжката на живота, състоянието на пазара на труда и конкурентната способност на икономиката. Социалните партньори трябва да бъдат пряко включени в процеса на определяне на минималната заплата.

Правото на справедливо възнаграждение трябва да бъде признато по законодателен път, чрез ратифициране в пълен обхват на водещите международни документи в тази сфера – конвенциите на Международната организация на труда и ревизираната Европейска социална харта.

Нужно е да се въведе по-гъвкав механизъм за определяне на работните заплати в бюджетния сектор, който да осигурява тяхното реално нарастване, за да представляват реален стимул за служителите. Ще бъдат предприети действия за изпреварващо нарастване на работните заплати в бюджетните дейности, доколкото равнищата на възнагражденията са силно занижени, имайки предвид обществената значимост на тези дейности.

Науката · Културата · Информацията

Науката

Дълбочината на проблемите пред страната, както и предизвикателствата на членството в ЕС, налагат необходимостта **целият научен потенциал на България да бъде привлечен** към анализа и разработката на обосновани стратегически отговори и решения. Първа стъпка в това отношение трябва да бъде разработката на Стратегия за развитието на научните изследвания и иновациите, която да се приеме след широко обсъждане в обществото, научните и деловите среди.

На следващо място е необходимо да се осигури ново качество на управление и равнище на финансиране на научната дейност. БСП ще работи за създаването управленски структури, които да могат успешно да координират и насочват научно - изследователската дейност. Ние ще осигурим надеждна финансова подкрепа на научните изследвания и иновациите, както и нужната организация за ефективното им насочване.

Налага се да се пристъпи към оптимизиране на мрежата от университети, висши училища и колежи от системата на висшето образование. Ние ще работим за осигуряването на качествено образование по европейските критерии, както и на необходимите предпоставки за ефективно функциониране на системата за признаване, натрупване и трансфер на оценки между наши и чуждестранни висши училища.

Ще се ангажираме с разработване на конкретна държавна дългосрочна политика за развитие на научните и научно-преподавателските кадри. За целта е необходимо приемане на ново законодателство, което да решава комплекса от въпроси по кариерното развитие и отговорността на учените, съответстващо и на европейските препоръки и кодекси.

В съвременните условия успешното развитие и реализация на науката е немислимо без пряко и пълноценно **взаимодействие с българския бизнес**. Сегашната липса на такова реално взаимодействие следва ускорено да се преодолява със съвместните усилия на институти, фирми и държавни органи.

За успешната реализация на възловата роля на науката за развитието на страната е нужен широк обществен консенсус. БСП ще участва във и ще насочва формирането и поддържането на система за периодично обсъждане и съгласуване на определящите насоки и необходимите условия за пълноценна реализация на тази роля на науката.

Същевременно от жизнено значение за България е да се възстанови и развие капацитетът на страната да създава фундаментална и приложна наука, както и да реципира научен продукт отвън. Сегашното състояние на упадък и свиване на научния потенциал у нас ни заплашва с трайно и необратимо изоставане в качеството на икономическия растеж и развитието на обществото. Ние сме решени да реализираме нова политика на научно развитие като първостепенен държавен приоритет в активно партньорство с научните общности и структури.

Културата

В съвременния глобализиращ се свят културата е изразител на националната идентичност, разбрана като единство на материално и нематериално културно наследство и съвременно художествено творчество. Като носител на националния дух, нравственост и традиции, тя е и средство за диалог между народите и държавите. Устойчивото развитие на културата е гаранция за формиране на ценностната система на личността и показател за постигане на по-високо качество на живота.

Културата е инструмент за постигане на единение на нацията, а културното многообразие и межкултурния диалог възприемаме като предизвикателство към глобалния свят, основан на мира, взаимното разбирателство и зачитането на националните и общочовешките ценности, опазването на езиковото богатство и защитата на правата на човека.

Ние сме за политика за съхраняване и насърчаване на разнообразието от изяви на националната култура, съчетаващи наследството от миналото с многообразието на съвременното, високо равнище на професионалните творци с ентузиазма на любителското творчество, на традицията с новаторството.

Ние намираме в културното наследство ресурс за изграждане и провеждане на политика на промяна не само на културните процеси, но и на обществото като цяло на ново съвременно ниво. Съвременната културна политика по дефиниция следва да е носител и на постоянната нагласа за диалог и взаимно обогатяване, за осмисляне и развитие на културните пластове и опори, крепящи крехките устои на цивилизованото живеене и общуване в света на XXI век.

Активната държавна политика за защита и развитие на българската култура е необходимото условие за съществуване на културната сфера като жива и развиваща се обществена практика. Ще работим за реализирането на културата като творчески двигател в рамките на Лисабонската стратегия за растеж и заетост. За целта ще съдействаме за създаване на цялостен социален и културен проект, в който културният сектор ще се развива динамично като част от икономическите и социалните процеси, насърчавани от държавата.

Новите технологии промениха процесите в културата – разшириха възможностите за разпространение на нейните продукти и заедно с това стимулираха консуматорския дух, измествайки на заден план безспорните ценности и високите критерии на европейската и световната култура. Поради това ние сме за провеждане на политика на формиране на високи естетически критерии и вкус, както и на способност за реално възприемане на ценностите в областта на изкуствата и културата, към непрекъснато повишаване на качеството на изявите в сферата на културата.

Ще работим за засилване на правната защита на културното наследство и на съвременните културни територии на творческия труд в условията на пазарна икономика и влияние на глобализацията. Чрез последователно хармонизиране на законодателството ни с европейските норми ще търсим нови механизми и форми за финансиране на българската култура. Определяйки културата като фактор за сближаване между хората и обществата, ние подкрепяме усилията на българската държава, на местната власт и гражданското общество за създаване на материални и финансови условия, адекватни на съвременните културни процеси.

Развитието на нови “културни индустрии” като едно от водещите икономически постижения изисква обществена преоценка за възможностите на държавата в широк спектър – от дигитализацията на историческото наследство, през образованието за култура, до защитата на авторските права и съхраняването на българския език. Създавайки условия за бързо утвърждаване на новите технологии и форми за достъп до културните продукти, ние подкрепяме усилията за защита на авторските права, за борба с пиратството, както и с незаконното разпореждане с културното наследство.

Ние считаме, че творците с предприемачески дух и развиващите се форми на културната индустрия са уникален източник на иновации за бъдещето. Оценявайки този потенциал, ще работим той да бъде изцяло оползотворяван за по-доброто настояще и бъдещето на страната. Успешното участие в межкултурния диалог налага преосмисляне на статута на талантливите български творци, развитие на взаимодействието

между култура и бизнес, активно приобщаване на младото поколение към културното ни наследство и съвременното му претворяване като елемент от цивилизованото живеене.

Част от националната култура са **съвременните медии**. БСП поставя на първо място правото на всички български граждани на достъпни, достоверни и разнообразни медийни послания. Защитата на това право изисква решителна борба срещу медийния монополизъм, осигуряване на пълноценна конкуренция, специални грижи за защита на плурализма и медийното разнообразие.

Ние сме за това обществените медии да се ползват от активна подкрепа, за да бъдат конкурентоспособни, без да са принудени да превръщат всеки свой продукт в стока. Трябва да се полагат целенасочени усилия, за да могат обществените медии успешно да реализират свои основни задължения: защита на националните интереси и общочовешките културни ценности; пълноценно съдействие за взаимното разбирателство и толерантността в отношенията между хората; защита на българската култура и опазването на чистотата на българския език.

БСП е за утвърждаване на ролята и издигане на авторитета на независим обществен регулативен орган, който чрез необходимите правомощия да е отговорен за съществуването на достъпна, качествена, разнообразна и конкурентна медийна среда.

Информацията

Нашето общо разбиране е, че живеем в **информационно общество**, което има качествено нова структура и организация, основани на глобалния достъп и използване на информационни и комуникационни мрежи и услуги без национални, географски или други ограничения.

Развитието на информационно общество в България е наш определящ приоритет в хода на цялостната модернизация на страната и обществото. На базата на досега постигнатото, по-нататъшното развитие на процесите на информатизация трябва да се подчинят на следните определящи приоритети:

- широко навлизане на информационните технологии в образованието, здравеопазването, търговията и повсеместното въвеждане на сигурни електронни финансови операции;
- осигуряване на достъп до информационни технологии на широки слоеве от населението, като особено внимание се обърне на хората в неравностойно положение;

- осигуряване на широколентов (високоскоростен) достъп до интернет във всички райони на страната, включително и слабо населените;
- завършване изграждането на Националната електронно-съобщителна мрежа (НЕСМ) за нуждите на държавното управление и осигуряване на достъп до мрежата на всички областни и общински центрове;
- продължаване развитието на електронното правителство до осигуряване на пълния набор от индикативни електронни административни услуги за гражданите и бизнеса.

Икономиката · Осигуряването · Финансите

Икономиката

През изминалите две десетилетия българската икономика изживя шокос преход от централно планирана към пазарно основана икономика, свързан с фундаментални промени в производителните структури и производствените отношения. В резултат, сега в страната функционира пазарна икономика, създаваща силни стимули за максимизиране на печалбите, при която обаче доходите и качеството на живот чувствително изостават от средноевропейските равнища.

С участието на БСП в управлението бяха постигнати динамични темпове на растеж, чувствително съкращаване на безработицата и сериозен приток на чужди инвестиции. Беше съхранена и укрепена макроикономическата и финансовата стабилност.

Същевременно обаче икономиката остана на недостатъчно конкурентно ниво. Равнищата на доходи и производителност чувствително изостават от средноевропейските стойности; рязка диспропорция съществува между най-ниско и най-високодоходните групи от населението. Нараства недостигът на квалифицирана работна ръка, като същевременно процентът на хората, които нямат знания и умения, за да намерят работа, остава висок.

Чувствително изостава транспортната инфраструктура, както и приложението на съвременните информационни мрежи и ресурси. Аграрният сектор се намира в продължителна структурна криза, съпроводена със спад на добавената стойност, произвеждана в сектора.

Наред с вътрешните предизвикателства, сериозно влошаване се очертава и във външната макроикономическа среда. Перспективата световната финансова криза да прерасне в рецесия в реалната икономика

чувствително влошава външните условия за ускорени темпове на растеж и реструктуриране на икономиката.

Ето защо смятаме за наложително да се изготви и приложи нова икономическа стратегия за предстоящия период. Преди всичко е необходимо да бъде запазена и укрепена постигнатата стабилност на финансово-кредитната система чрез разумна бюджетна политика. Но ние сме убедени, че поддържането на изпреварващи темпове на растеж и постигането на ускорен ръст на доходите са възможни само ако силните пазарни стимули и финансовата стабилност бъдат съчетани с **нова политика на стратегическо прогнозиране, програмиране и индикативно планиране** на държавно равнище.

Стратегическото планиране от страна на държавата трябва да се основава на задълбочен анализ и сериозни прогнози за бъдещото развитие на световната икономика. То изисква прякото привличане на науката по отношение както на общите анализи, така и на секторните разработки. Планирането трябва да бъде градено на основата на широк обществен диалог и обсъждания на възможните сценарии за развитие, както с парламентарно представените политически сили, така и със социалните партньори и гражданските структури.

За нас важен ориентир в рамките на стратегическото програмиране и планиране продължава да бъде “Стратегията за икономическо и социално обновление на Европа”, известна като Лисабонската стратегия в нейния актуализиран вид, както и принципите на устойчивото развитие. Ние сме за това – водещите цели и параметри, които са част от стратегическото програмиране и планиране, да бъдат включвани в документите на държавата за новия програмен период след 2013 г. - Националният план за развитие, Националната стратегическа референтна рамка, както и оперативните програми за усвояване на средствата от ЕС.

Конкретен израз на програмирането на икономиката следва да станат ясно дефинирани **индустриална и експортна политика**. Чрез тях да се осигури генерирането на високи нива на добавена стойност в **индустриалния сектор, в частност в преработващата промишленост и в производството на електроенергия от традиционни и от възобновяеми енергийни източници, а в сектора на услугите – в сферите на информационните технологии и туризма**.

Изключително важна е **експортната политика**, тъй като едно от най-големите предизвикателства пред България е справянето с дефицита по текущата сметка. Неразделна част от тази политика трябва да бъдат стимулирането на инвестициите в отрасли с висока добавена стойност, идентифицирането на целеви експортни пазари и разгръщане на системите

за маркетинг и промоция на експортни продукти, както и подкрепата за фирмите – износители.

В съответствие с ориентирите, заложи в стратегическите програми и индикативните планове, следва да се актуализират и усъвършенстват системите за регулиране и стимулиране - както на стопанската дейност като цяло, така и на приоритетните сектори и дейности. За целта е нужно по-нататъшно усъвършенстване както на взаимодействието между институциите, така и на диалога с деловите среди и със синдикатите.

Водещ елемент на икономическата и на индустриалната политика следва да бъде **цялостната модернизация на икономиката**, главно чрез нова степен на енергийна конкурентоспособност, в т.ч. и въз основа на нов енергиен баланс, екологосъобразност на производствата и въвеждане на информационните технологии във всички производства и дейности.

Неразделна част от стратегията за изпреварващи темпове и модернизация следва да бъдат **повишаване на квалификацията** на работната сила, осъвременяване на стимулите за производителен труд, както и разширяване на възможностите за гъвкаво пренасочване на трудовите ресурси. Като резултат от процесите на модернизация следва да се формира икономика на знанието, чийто гръбнак са информационните и комуникационните технологии. Икономиката на знанието, чрез интензивен иновационен процес, трябва да води до нова ефективност и конкурентоспособност на националната икономика, до все по-ефективна структура на инвестициите и на износа.

Важен социално-икономически ангажимент на левицата е да гарантира стабилно развитие на **селското стопанство** като част от промените по посока на стратегията за човешко развитие. От тази гледна точка ще реализираме в комплекс политики за повишаване и гарантиране на доходите на заетите в земеделието, за производство на висококачествена и търсена на пазара продукция, за развитие на икономическите дейности в селските райони.

Основните политики в областта на земеделието, които БСП ще осъществява, са:

- устойчиво земеделие, което означава, че секторът следва да отговори на търсенето и изискванията на обществото за поддържане на благосъстоянието в селските райони; за прилагане на активна държавна политика чрез цялото разнообразие от мерки, които Общата селскостопанска политика прилага за осигуряване на стабилни доходи на заетите в отрасъла; за осигуряване на опазването на околната среда за бъдещите поколения;

- гарантиране на безопасността на храните и на тяхното качество, които са следствие от добре функциониращи бизнесвериги. Два гарантиращи елемента са особено важни - прозрачността на хранителните вериги и стимулирането на иновации в качеството на храните;
- инвестиране в знания и иновации – държавата ще формира иновационна стратегия, включваща гаранции за предоставяне на необходимите финансови ресурси;
- подобряване на агро-бизнесклимата - оптимизиране на регулациите в сектора; управленска програма, съответстваща на нуждите на реалните участници и действащите субекти в сектора. Това е свързано с прилагането на цялостен пакет от мерки, които включват защита на собствеността и ефективно стопанисване на земята; формиране на ефективни производствени структури и активни мерки за подпомагане на сдруженията и кооперациите, като база за развитие на средните и дребните производители; увеличаване на капацитета за износ на земеделска и преработена селскостопанска продукция; активно държавно регулиране на базата на общите принципи и механизми на ОСП.

Необходима основа на политиките за растеж и модернизация е постигането и поддържането на **реална равнопоставеност между частната и държавната и общинската собственост**; развитието на кооперативната форма на стопанисване. Въз основа на такава равнопоставеност следва да получат широко развитие различни форми на **публично-частно партньорство**, както в отраслите на икономиката, така и при публичните услуги. Тези форми следва да осигуряват устойчиво развитие и ускорени темпове на растеж при далеч по-работещ баланс на различните интереси в обществото и чрез съответни гаранции както за правата на частните собственици, така и на наемните работници, на сдружените граждани, на общините и държавата.

Осигуряването

Немалко хора обективно не са в състояние да се издържат чрез труда си; те основателно разчитат на подкрепата на обществото. Това са голямата част от хората в пенсионна възраст, децата без родителска грижа, хората с увреждания, социално слабите. Затова ще работим за приоритетното развитие на системите за социално осигуряване и защита, за да могат да гарантират нужните за всеки човек днес условия на лична сигурност и достойно място в обществото.

Пенсионерите са хората, които платиха най-тежката цена за реформите. Затова сега са наложителни политики, които да утвърдят вярата в развитието на пенсионната система, въз основа на солидарността

като основен принцип на осигурителните системи. Промените трябва да осигурят условия, които да гарантират на нарастващия дял от населението, навлизащо в пенсионна възраст, възможността да получава адекватни и справедливи пенсии. При това нужните промени не следва да прехвърлят бедността между поколенията.

Ето защо, разглеждайки социалната сигурност като фундаментално право, считаме, че въпреки демографският натиск, колективната защита срещу социалните рискове трябва да остане основен принцип на пенсионното осигуряване. С това не отричаме нуждата всеки да поема и носи индивидуална отговорност за бъдещето си, нито перспективата частните пенсионни схеми да заемат все по-важно място в осигуряването на достойни старини. Необходим е обаче баланс – държавата има водеща отговорност за гарантиране правото на социална сигурност за всеки.

Основната цел на пенсионната система е да осигури достатъчна степен на защита на пенсионерите след оттеглянето им от пазара на труда. Осигуряването за пенсия не бива да спъва икономическия растеж, но не може да има за цел да го стимулира в противовес на своите осигурителни функции, нито за сметка на финансовата си стабилност.

Размерът на осигурителната вноска трябва да е достатъчно значим, за да може пенсионната система да разполага с необходимите ресурси за изпълнение на социалната си роля. За целта не бива да се допуска осигурителният принос на хората да бъде подценяван. Всяка година осигурителен стаж следва да носи справедливо обезщетение след пенсиониране.

Пенсионната система и в частност минималните пенсии имат важно значение за намаляване на риска от бедност сред възрастните хора. Ние сме за изравняване в близка перспектива на равнищата на минималната пенсия за пълен осигурителен стаж и възраст с прага на бедност, определен за страната.

За това как едно общество се грижи за хората с увреждания, може да се съди за неговия морал като цяло. За нас този морален императив е задължение да работим в полза на общество за всички. Ще действваме за премахване на всички бариери – психологически, културни, физически, архитектурни, образователни, икономически и социални, които спъват пълноценната реализация на хората с увреждания във всички сфери на обществения живот.

Ще създаваме нужните условия за включване на хората с увреждания в пазара на труда – чрез стимулиране на самостоятелна стопанска дейност и стимули за наемане на работа на хора с увреждания. За всяко дете с

увреждане ще осигуряваме подкрепяща среда, за да получава качествено образование в зависимост своите специфични потребности. Ангажираме се всяко лице с увреждания да получава адекватна материална подкрепа, за да води достойно съществуване, да има достъп до нужната профилактика, рехабилитация и лечение.

Финансите

Определящо значение за насоката на обществено развитие имат **данъчната и бюджетната политика** и по-общо – същината на общата политика, която се провежда. При недостатъчно конкурентна и същевременно широко отворена икономика, условията предполагат прилагането на пропорционално облагане при минимални ставки и на строго ограничителна фискална политика.

Но ние отхвърляме разбирането, че “плоският данък” и фискалните рестрикции създават по-голяма справедливост и солидарност. Напротив – смятаме, че независимо от корективи и компенсации, те продължават да задълбочават социалната диференциация и поляризация, ограничават ресурсите на държавата и общините за активна социална политика, за достъпни публични услуги.

Ето защо след периода, необходим за пълноценна европеизация на икономиката и „изсветляването” ѝ с помощта на пропорционалния данък, в края на предстоящия четиригодишен период ще извършим анализ на резултатите и оценка на възможностите за по-пълно прилагане на данъчни политики, основани на принципите на солидарно общество и приноси към фиска, съразмерни с доходите и имуществото на гражданите, в т.ч. и чрез плавен преход към прогресивно данъчно облагане.

Паралелно с нарастване на конкурентността на икономиката и укрепване на данъчната система и другите приходоизточници на бюджета, следва да отпада и практиката на програмирани превишения на бюджетните приходи над разходите, да се преминава към поддържането на широко балансиран бюджет с необходимите резерви и ясно разпределение на разходите в съответствие със законово закрепени национални приоритети.

Земята · Водите · Горите

Разрушителните аспекти на съвременната глобализация императивно наложиха предизвикателствата на екологията и климата като съдбовни за по-нататъшното развитие на човешката цивилизация. Именно в подходите и политиките, които се лансират за тяхното управление и преодоляване,

най- отчетливо се разкриват и програмните алтернативи на различните политически и обществени сили и формации.

Основната разделителна линия между програмни алтернативи се очертава по отношение на баланса между икономически и етични норми, между пазарни и ценностни критерии и подходи, които се залагат в тях. Именно на полето на екологичната политика и политиката по глобалното затопляне си дават среща днес сблъскващи се платформи и движения.

Ние се обявяваме за **комплексна политика за устойчиво развитие**, съчетаваща в едно нейните три съставляващи – икономическа, социална и екологическа. На практика в България през следващите едно-две десетилетия това означава да се развиват отраслите, които разумно оползотворяват и съхраняват природните предимства и богатства на страната, високостойностните информационни и други услуги, като се поддържа съвременно европейско качество на живот за всички български граждани с помощта и на европейските политики и средства.

Земята

От особена грижа и закрила се нуждае **българската земя**, преди всичко като основа за съществуване и благоденствие на българския народ, носителка на неповторима красота, опора за природосъобразна стопанска дейност, като извор на национална гордост и самочувствие. Затова сме решени да укрепим и разширим законовите защити срещу посегателствата върху земята, да наложим строгото им спазване на практика.

Водите

Водите ще се превръщат във все по-решаващ фактор за човешкото съществуване. Устойчивото управление и рационалното и пълноценно използване на повърхностните, подземните, минералните, в т.ч. и геотермалните **води на територията на България** е наша първостепенна задача.

Горите

Нищо не може да замени горите и биологичното разнообразие като жизненоважен фактор на средата, в която човек живее. Грижата за съхраняване и развитие на **горите на България** и запазване на биологичното разнообразие в страната е наша приоритетна политическа задача.

Сигурност

Разнородните предизвикателства на глобалната ера, взаимозависимите и взаимосвързани световна, европейска и регионална системи за сигурност, заедно със специфичните проблеми на страната ни извеждат на преден план въпросите за сигурността – лична и национална, отбранителна, външна и вътрешна, енергийна и продоволствена, демографска, информационна и екологична. През следващите едно-две десетилетия се очертава допълнително изостряне на предизвикателствата и заплахите, особено асиметричните, за сигурността както на гражданите, така и на държавата и обществото. Същевременно през следващото десетилетие не се очаква Република България да бъде изправена пред заплахата от конвенционален военен конфликт, застрашаващ суверенитета и териториалната ѝ цялост.

Ето защо приоритетна задача за страната става формирането на система на вътрешна сигурност и обществен ред, която да гарантира спазването на **личните права на гражданите**, като същевременно се вписва в **международните системи за сигурност** и е в състояние да оползотворява съвременните информационни, технологични и организационни ресурси. Това означава модерните технически средства за наблюдение и проследяване да бъдат монопол на държавата.

Ние сме за ефективно функциониращи структури и правила, способни да упражняват реален контрол по отношение на спазването на правата на гражданите и на законосъобразното функциониране на системите за сигурност. Намираме също за наложително да се укрепват доверието и авторитетът на правоохранителните органи, за да могат успешно да противодействат както на масовата, така и на организираната престъпност и на корупцията.

Промените в глобалната среда пораждат необходимостта от изработване на **изцяло нова Стратегия за сигурност** на Република България, обхващаща в комплекс съвременните рискове и заплахи и стъпките за изграждане на ефективна система за противодействие. Българските въоръжени сили, в процеса на трансформация и модернизация, следва да придобиват и изграждат необходимите оперативни способности за изпълнение на своите мисии.

Провежданата **отбранителна политика** следва да гарантира суверенитета, сигурността и независимостта на страната и защитата на териториалната ѝ цялост, като се осъществява в контекста на съюзната система за колективната отбрана (НАТО), Европейската политика за

сигурност и отбрана (ЕПСО), при ефективно ангажиране на националния потенциал и ресурси. Чрез мобилизирането на целия граждански и военен експертен потенциал трябва да се формира и въведе интегриран модел на държавната политика в областта на отбраната.

Ясният **модел за кадрово развитие**, за поддържане на резерва, за образование и квалификация трябва да залегнат в основата на социален пакет, който да гарантира устойчивост при подбора, обучението и мотивирането на кадри с високи качества за отбраната и въоръжените сили. От съществена важност е оптималният баланс между инвестициите в хората, като най-важният ресурс на отбраната, и в бойна техника.

Законност

Основополагащо изискване на демократичното общество е реално върховенство на закона, практически израз на суверенната воля на народа. То е ключовата гаранция както за свободата на личността, така и за резултатна борба срещу престъпността, за ефективна пазарна икономика и устойчив икономически растеж.

Решаващ фактор за върховенството на закона си остава **съдебната система**. Но в хода на трансформациите в нея самото правосъдие се превърна в системен проблем за функциониране на държавата до степен днес дори да поставя под въпрос пълноценното членство в ЕС. В основата на този проблем е преди всичко грубото вмешателство в дейността на съдилищата, както и пристрастното поведение на някои магистрати.

Днес законността е подложена на най-голяма заплаха от корупцията, поразяваща основни структури на политическата система и сфери на обществения живот. Застрашени са основни функции на държавата, тя се оказва недостатъчно способна да осигури достойнството и правата на личността, да създава условия за свободно развитие на човека и гражданското общество.

Решени сме да положим изключителни усилия, за да се гарантира действителната независимост на съдебната власт и подчинеността ѝ само на закона; за да стане тя по-прозрачна и отговорна, за да бъде осигурен равен достъп до ефективно правосъдие за всеки български гражданин.

Най-сериозната заплаха за демократичните норми и практика безспорно е осезаемото влияние на организираната престъпност във важни структури на държавата и обществото. Ние сме решени на първо място да ограничим икономическата база на организираната престъпност като условие да пресичаме възможностите ѝ за въздействие върху държавни служители и магистрати.

Международно сътрудничество

България трябва последователно да утвърждава авторитета си на отговорен и ангажиран член на международната общност със **свой съществен принос за стабилността, сигурността и сътрудничеството в Югоизточна Европа, както и в Черноморския регион**. Новите възможности и позиции на България като член на Европейския съюз и НАТО ѝ дават шанс да развие своите геостратегически предимства, като провежда активна и балансирана външна политика, гарантираща националната сигурност и териториалната цялост на страната и благоденствието на българските граждани.

Като член на Европейския съюз, страната ни следва пълноценно да участва и да допринася за засилване на ролята и капацитета на Съюза като фактор в полза на конструктивното международно сътрудничество и колективните форми за поддържане на мира, като носител на ефективни политики, подходи и форми за гарантиране на сигурността на държавите членки. ЕС е призван да съдейства за стабилизиране на рисковите райони по света, за изграждане на надеждна система за глобална сигурност и сътрудничество. В интерес на България е да се развива по-ефективна обща външна политика и политика на сигурност на ЕС, както и да се формира европейска политика за сигурност и отбрана.

Необходимо е запазване и разширяване на ролята на страната като енергиен център в региона на Югоизточна Европа, като същевременно се утвърждава като значим фактор при преноса на енергийни ресурси и при формирането на енергийната политика на ЕС. Такава роля следва едновременно с това да спомага за българските граждани да се поддържат едни от най-ниските цени на енергоносителите в Съюза, като България поддържа лидерско място на енергийния пазар в региона. Постигането на тези цели е възможно единствено чрез реализацията на стартиралите и предвиждани мащабни енергийни проекти, както и чрез отделяне на специално място на енергийната ефективност и използване на енергия от възобновяеми енергийни източници.

За нас приоритетно значение имат развитието и утвърждаването на **действена система за колективна сигурност** на глобално равнище, в основата на която се намира, **реформирана и дееспособна, Организацията на обединените нации**. Системата на ООН следва да интегрира многостранните институции и програми за овладяване на главните рискове пред съвременното човечество – бедността, гладът, болестите, природните бедствия и климатичните промени, както и

международните престъпни мрежи, безвластието в разпадащите се държави.

Членството в Европейския съюз

Членството на България в ЕС представлява огромен исторически шанс и възможност да се оползотвори целият потенциал на страната. Същевременно обаче то представлява и не по-малко крупно предизвикателство към способността ни да се докажем като народ и държава, способни успешно да се развиват в новите глобални реалности.

По-нататъшното успешно развитие на България в решаваща степен ще зависи от пълноправното и равноотговорно членство на страната в Европейския съюз. Постигнатата общонационална цел за членство в ЕС трябва да намери продължението си в нова общонационална кауза - ускорено социално-икономическо развитие и цялостна модернизация чрез новия достъп до инвестиции, технологии и управленски опит, до единния европейски пазар и политиките в полза на изоставащите региони.

Едновременно с това ние ще се стремим да даваме своя принос за развитие и реформиране на политиките и институциите на Съюза, както и за преодоляване на демократичните дефицити и бюрократизацията. В Съюза не може да има граждани “първа” и “втора” категория; водещо начало следва да бъдат солидарността и механизмите за кохезионно развитие.

Предпоставка и гаранции за успеха на тези усилия ние виждаме в стратегическия проект на европейските социалисти за “Нова социална Европа”. Нашата програма съответства и се съчетава с десетте принципа на съвременната платформа на Партията на европейските социалисти: права и задължения за всички; пълна заетост; инвестиране в хората; интегриращи общества; универсални грижи за децата; равни права за жените и мъжете; социален диалог; разнообразието и интеграцията - наша сила; устойчиво общество; активна Европа за хората.

Нашата обща цел в ЕС трябва да бъде изграждането на нова социална екологично-устойчива държава, която да се характеризира с пълна заетост, социална интеграция, развитие през целия живот, с интегрирано и устойчиво общество. Новата пътна карта за „Нова социална Европа” трябва да представлява един нов път, основаващ се не на конкуренцията между държавите, а на предимствата на ЕС като общност. Ние се обявяваме в подкрепа на нов европейски обществен договор, който да включва права и задължения за всички – държава, фирми, синдикати и граждани.

На сегашния етап, в процеса на разработка на бюджетната програма на ЕС за периода след 2013 г. ще насочим усилията си в полза на ясна социална ориентация на общностните политики, в това число и на изискванията за ускорено развитие. От решаващо значение за успеха на тези усилия е успешното усвояване на ресурсите по линия на еврофондовете и утвърждаване на доверието към България като отговорна и равнопоставена държава член на ЕС.

V. БСП – НОСИТЕЛ НА ЛЕВИЯ ПРОЕКТ ЗА БЪЛГАРИЯ

За да сме в състояние да се справим с новите исторически задачи и предизвикателства, пред които страната е изправена, както и за да сме достоверни носители на левия проект за развитие и модернизация на България, необходимо е партията да направи нова крачка в цялостното си развитие – програмното, уставното и организационното.

Лява партия

БСП е партия на **социалистическия идеал**, социална партия, посветила се на историческото преодоляване на капитализма като процес на неговото последователно ограничаване и обезсилване. Този процес е взаимосвързан с постоянния стремеж за реализация на ценностите на общество на демократическия социализъм, чиято основна ценност е човека и неговите жизнени потребности и права.

На сегашния етап ние подчиняваме дейността си на надеждната **защита на интересите на хората на труда, на бедните и изоставените, на работниците и служителите**. Ще работим също за формирането на широка средна класа, за напредъка на всички, като градим своята политика въз основа на ценностите на свободата, демокрацията, равенството, справедливостта и солидарността.

БСП е **народна партия**, защото формулира свои политически предложения към всяка значима социална група. Партията не се бори срещу нито една класа, прослойка или група на обществото. Напротив, тя е носител на отговорността за социалната надежда и борбата за справедливост. Затова, заедно с другите европейски леви партии, категорично отхвърляме опита на десните партии да си присвоят и монополизират определението “народна”, да представят левите партии като разединяващи обществата, като “воюващи” срещу “класовия враг”.

Програмна партия

В своята над 100-годишна история БСП винаги е била програмна партия. Програмните търсения на партията през годините, независимо от отчетливия отпечатък на конкретно-историческата епоха, неизменно бяха мотивирани от стремежа да се даде нужната програмна основа за политиката и борбите в защита на жизнените интереси на хората на труда, на широките народни маси.

Програмата от 1994 г. „Нови времена, нова България, нова БСП” е продукт на мъчителните уроци от провала на обществата на авторитарния социализъм в бившия Съветски съюз и в Източна Европа и същевременно на убедеността в прогресивния социален и хуманистичен потенциал на социалистическите идеи и ценности. С нея БСП се определи като модерна социалистическа партия, като партия на българската, европейската и световната левица, на обновяващия се демократичен социализъм.

С Програмата си от 1994 г. БСП възприе класическата ценностна триада на демократичния социализъм, отразена в програмите и практиката на социалдемократическите партии и на Социалистическия интернационал. Така Програмата осигури необходимата основа за развитие на БСП като съвременна социалистическа партия, способна да разработва и осъществява политики за демократизиране на обществото и държавата, за икономически и социални реформи, отговарящи на европейските модели, за създаване на демократична, правова и социална държава.

С новата си Програма днес ние правим своите предложения към българските граждани и гражданки за необходимите промени, които да отговорят на очакванията на обществото и потребностите на страната. За нейното осъществяване ние ще работим за политическо партньорство на основата на обществен и граждански консенсус за целите и интересите на България и на общата политическа отговорност за постигането им.

Демократична партия

В периода след 1989 г. БСП се утвърди като парламентарна партия, отстояваща демократичните идеи и ценности, в т.ч. и при изключително сложни условия. Десницата в България съчетаваше опита си да монополизира самото разбиране за демокрацията с натрапване на решения за ограничаване на правата на отделни граждани, на политически формации, за обезвластяване на местните органи на самоуправление.

БСП провежда политика за по-нататъшно разгръщане на демокрацията в съответствие с разбирането, че именно партиите на левията са жизнено заинтересовани от последователната демократизация

на обществото и на институциите на властта. Това означава по-нататъшно утвърждаване на принципа на демократичното равенство, пълноценното развитие на формите на пряка и представителна демокрация.

Демокрацията е политическата основа на социалната справедливост и солидарност. Ние се стремим към демократично съчетаване на приоритетите и интересите за икономическо развитие, социална справедливост и сплотеност с опазване на околната среда.

Постигането на повече демократичност в управлението изисква постоянен и безпрепятствен обществен достъп до актуална информация за управлението, както и редовна публична отчетност на институциите и длъжностните лица. Активно трябва да се подкрепя и “демокрацията на участието”, да се насърчават спонтанни граждански форми на общественно-политическо участие на гражданите в управлението на страната и на местните общности.

Като партия, възприела принципа за равенството на двата пола от самото си създаване, ще се стремим да сме водеща политическа сила за утвърждаване на този основен демократичен принцип във всички сфери на обществения живот. В самата партия ще утвърждаваме норми на равностойно участие на жените наред с мъжете, в ръководните структури на всички равнища, както и при излъчването на представителите на БСП в изборните и административните институции и звена.

Масова партия

Като лява народна партия БСП насочва своята дейност **към всички социални слоеве на съвременното българско общество, като на първо място защитава интересите на хората на труда, на изоставените и нуждаещите се от грижа и подкрепа.** Партията осъществява дейността си както чрез участието си в държавното управление на различните равнища на власт, така и чрез активно взаимодействие със синдикатите, с целия спектър от структури на гражданското общество.

Като масова партия БСП поддържа **постоянна политическа активност** сред своите членове, съратници и симпатизанти в основните си партийни организации по места и по интереси и чрез структурите си на общинско, областно и национално равнище. Партията инициира и се солидаризира с политически и граждански акции и прояви в защита на основните демократични права и социални придобивки на гражданите, отстоява еднаквото и ефективно прилагане на законите по отношение на всички граждани.

Чрез активното си участие в политическия и обществения живот БСП се бори за все по-широкото осъществяване на гражданските свободи в единство със задълженията и отговорностите на всеки гражданин, за формирането и провеждането на политика, основана на социалната справедливост и солидарността. По такъв начин партията се стреми всестранно да насърчава и укрепва историческата тенденция към демократично социалистическо устройство на обществото.

Парламентарна партия

Още от своето създаване Българската социалдемократическа партия вижда в изборите и изборните държавни органи съществена възможност за разпространение и защита на социалната идея. Тя участва в избори, има свое парламентарно представителство, печели общински избори. Чрез своите представители партията става ярък представител на интересите на трудовите хора и едновременно на националната кауза, дава съществен принос за развитието на българския парламентаризъм и на представителната демокрация.

Развитието на БСП като парламентарна партия е неделима част от нейното реформиране в новите условия. Още от времето на Седмото Велико Народно събрание и до днес партията, и като управляваща, и в опозиция, безусловно се придържа към принципите на парламентаризма, работи активно за изграждане на европейски тип парламентаризъм и местно самоуправление в страната.

В предстоящия период е нужно БСП да стане инициатор на дълбоки промени в съдържанието, в организацията и начина на работа на Народното събрание, осигуряващи спазването на Конституцията и нормативните изисквания, както и необходимата публичност и връзка с избирателите. Тези промени са необходими не като самоцел, а като особено важно условие за утвърждаване авторитета на държавните институции и на законовите норми. Само по такъв начин е възможно в бъдеще да се осигурява ръст на инвестициите за динамичен растеж на икономиката и доходите, както и за реална защита на правата на гражданите.

Електронно участие

Начинът на общуване в съвременното информационно общество, особено между младите и образованите, все повече минава през електронните мрежи. Формират се нов тип общности със свои стил и език на комуникация, форуми със свое качество на дискусия. Ние ще развиваме формите на електронно участие в дейността на БСП като начин на привличане на нови поддръжници и симпатизанти на партията, както и като

поле за политическа активност с все по-решаващо значение за позициите и успеха ни в обществото.

*

Ние разглеждаме промяната на БСП по основните направления на дейността ни – програмните разработки, активността в обществото, в това число и чрез електронните информационни мрежи, дейността в парламента - като жизнено важна необходимост и постоянна политическа задача. За целта ще развиваме принципа за единство и взаимнообвързаност отгоре надолу и обратно при изработване на своите политики и решения.

VI. НЕОБХОДИМАТА ОСНОВА – НАЦИОНАЛНО СЪГЛАСИЕ

През годините на прехода БСП неведнъж доказва трайната си привързаност към каузата за национално съгласие като незаменимата основа за прогреса на България в новите реалности. Партията доказва способността си, дори и в най-трудни моменти, да постави националните интереси – запазването на гражданския мир и спазването на конституционните норми - над собствените си партийни интереси.

Стратегията за човешко развитие, която предлагаме за развитието на България в перспектива, може да има успех само въз основа на широко съгласие в обществото около водещите приоритети за високо качество на образование, широкодостъпно здравеопазване и достоен стандарт на живот. Затова ние ще търсим активния социален диалог и политическо взаимодействие с всички участници в обществения и политически живот на страната, споделящи тези цели. Такъв диалог е наложителен, за да се постига нужният баланс на интереси, закрепен във взаимни права и задължения, гарантиращи икономическата стабилност, ускорения растеж и подобро качество на живот.

Социалното партньорство заема централно място в усилията за съгласуване на основните насоки и политики в полза на човешкото развитие. Такова партньорство ще се стремим да развиваме със синдикатите и работодателите въз основа на:

- защита на правата на работници и работодатели чрез работещ баланс на техните интереси;
- провеждането на политика, която осигурява съчетание на свободната стопанска инициатива с гаранции за социалните и икономически права на заетите в икономиката;
- защита на публичния интерес на цялото общество чрез ограничаване на сивата икономика и изпълнение на взаимните задължения на социалните партньори и на държавата.

Тристранното сътрудничество на национално ниво трябва да разшири своя обхват, а социалните партньори да бъдат консултирани по всички важни въпроси, определящи бъдещото развитие на страната. Нашата водеща цел ще бъде изграждането на консенсус за приоритетите, принципите и механизмите за провеждане на икономическите и социални политики.

Макар и да не е пряк участник в двустранния социален диалог, отговорността на държавата е да създава условия за пълноценното му провеждане. Ето защо, отчитайки водещата роля на социалните партньори за постигане на съгласие по основните параметри на икономическите дейности, ще насърчаваме диалога и колективното трудово договаряне на всички нива – по отрасли, браншове и предприятия.

* * *

За нас животът с достойнство не е въпрос на далечното бъдеще; напротив – ние високо заявяваме намерението си да се борим за защитата на човешкото достойнство и свободната реализация на всяка личност тук и сега, така както го изискват гражданите на страната и както повелява Конституцията. Но не бива да си правим илюзии, че такова качество на живота се постига с декрети и лозунги.

Живот в истинска свобода и достойнство, с достатъчно материални гаранции и условия за пълноценно развитие и защита срещу посегателствата върху личността е възможен само в общество с друго качество. Общество, свободно от експлоатация, от мизерия, неграмотност и агресия – т.е. само в едно истински солидарно общество!

(Приета с решение на 47-ия конгрес на БСП на 22 и 23 ноември 2008 г. и утвърдена с решение на Висшия съвет на БСП на 22 декември 2008 г.)